

8. 11. 2017

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Několik teoretických poznámek k vymezení vlastnického práva

Definovat vlastnické právo je velmi obtížné, a to i přesto že s ním právní praxe a legislativa operují bez výraznějších problémů. Podle Havlana vlastnictví „je a patrně i zůstane spíše jakousi mlhavou množinou (fuzzy set)“. V odborné literatuře vznikají mnohé definice, byť nalezení zcela příslušného vymezení je pravděpodobně nedosažitelné. Spáčil tento stav vysvětluje tím, že právní postavení vlastníka bývá ve vztahu různým věcem a různým situacím velmi odlišné, proto jej nelze uspokojivě popsat.

DOHNAL PERTOT SLANINA

advokátní kancelář

Autoři vlastnické právo nejčastěji vymezují uvedením jeho obsahu, tj. dílčích složek vlastnického práva. Kupříkladu Petr uvádí, že vlastnické právo je „*právo exkluzivně, svou mocí, věc ovládat, zejména ji držet, užívat, požívat její plody a užitky, nakládat s ní, přičemž tomuto právu koresponduje povinnost ostatních subjektů do výkonu tohoto práva nezasahovat a nerušit ho. Výkon vlastnického práva by měl sloužit obecnému prospěchu.*“

Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „NOZ“) však resignuje na snahu definovat vlastnické právo, a to s odůvodněním, že „*definice pojmů tohoto druhu nenáleží do zákona; zvláště u vlastnického práva by to bylo choulostivé, protože pokusy definovat vlastnické právo bývají ideologizovány*“.

Hlavní tvůrce NOZ, Karel Eliáš, zdůrazňuje – s ohledem na sociální, politické, ale i ideové změny ve společnosti po roce 1989 – potřebu přiblížení základní konstrukce soukromoprávních institutů tradičním konvencím kontinentální Evropy, a to chápání vlastnického práva nevyjímaje. Eliáš tak poukazuje na fakt, že současné pojetí vlastnického práva by mělo spočívat v co nejvíce nezávislém, neomezeném, nepodmíněném uplatnění pozitivní a negativní složky vlastnického práva (v souladu s jednotností vlastnického práva). Zatímco pozitivní stránkou se rozumí právo nakládat s věcí zpravidla kterýmkoli způsobem podle libosti (vyjma situací, kdy to zakazuje zákon či vylučují práva jiných osob), negativní složka spočívá v možnosti zabránit zpravidla každé jiné osobě, aby rušila výkon vlastnického práva, vlastníkovu věc užívala či na ni jinak působila, a možnosti požadovat vydání věci po osobách, které ji neprávem zadržují.

NOZ rovněž opouští výčet dílčích práv vlastníka, který byl obsažený v zákoně č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, (dále jen „OZ“) , přičemž podle důvodové zprávy k NOZ předchází úprava

vlastnického práva „*jakoby dává najevo, že se jedná o úplný (taxativní - pozn. autora) seznam jednotlivých oprávnění vlastníka a že vlastnické právo je součtem těchto dílčích práv, což neodporuje jen jednotnosti vlastnického práva, ale i jeho úplnosti a elasticitě*“. Ustanovení § 1012 NOZ tak ve světle výše uvedených skutečností stanoví ve vztahu k vlastnickému právu následující: „*vlastník má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. Vlastníku se zakazuje nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit.*“ Z odborné literatury se tak k nové právní úpravě (ve vztahu k pozitivní složce vlastnického práva) jeví nejpřiléhavěji definice Randy, který uvádí, že vlastnické právo je „*pojmová právní možnost neomezeného nakládání s věcí*“ a dále dodává, že není tedy jen „*sumou neboli jednotou všech jednotlivých oprávnění, která k věci mysliti lze*“.

Přestože výslovné vymezení vlastnického práva v NOZ není obsaženo, poskytuje nám ustanovení § 1012 NOZ poměrně ucelenou představu o tom, jaké jsou podstatné prvky a rysy vlastnického práva. Mezi tyto zařazuje nezávislost, jednotnost, úplnost, elasticitu a trvalost. Obecné vymezení těchto atributů je následující.

Nezávislost spočívá v tom, že vlastník je oprávněn s věcí nakládat volně, a to přímo svou mocí nezávisle na moci jiné osoby. I tato nezávislost má však své limity, kterými jsou meze zákona a subjektivní práva jiných osob.

Jednotnost je dána souhrnem pozitivní a negativní stránky tak, jak jsou vymezeny výše. Oproti předchozí úpravě jsou v NOZ obě složky vyjádřeny v jednom ustanovení, což má zvýraznit jednotné pojetí vlastnického práva.

Úplnost je vyjádřena libovolností nakládání s vlastnictvím. NOZ tak opouští od výčtu vlastnických oprávnění a stanoví možnost vlastníka na svou věc působit či nepůsobit podle libosti.

S tímto rysem jde ruku v ruce elasticita vlastnického práva, která spočívá v tom, že pokud vlastníku odpadne některé z jeho dílčích oprávnění či odpadnou-li mu všechny, jeho vlastnické právo stále trvá. Stav, kdy se vlastník dočasně vzdá všech svých vlastnických oprávnění, nazýváme holým vlastnictvím (*nuda proprietas, dominium nudum*), přičemž poté, co skončí tato omezení, dojde k obnově vlastnického práva ve svém původním rozsahu. Vlastnické právo tedy v důsledku pozbytí dílčího vlastnického oprávnění nezaniká, neboť k zániku může dojít jen ze zákonem stanovených důvodů, v tomto spočívá trvalost vlastnického práva.

Významným atributem vlastnického práva je taktéž jeho působení vůči všem (*erga omnes*), je proto absolutním právem, kterému odpovídá povinnost ostatních osob respektovat toto panství nad věcí a zdržet se zásahu do jeho výkonu. Nicméně tento atribut je spíše jen myšlenkovou konstrukcí, která se v praxi nikdy nemůže zcela naplnit. Vlastnické právo bývá naopak vždy ve smyslu § 1012 NOZ nějakým způsobem omezeno (ať už soukromoprávními omezeními - normami sousedského práva, obligačními smlouvami, věcnými právy k věci cizí, nebo i veřejnoprávními omezeními, ale i mnohými dalšími).

Jednotlivá vlastnická oprávnění tvoří tzv. klasickou romanistickou vlastnickou triádu sestávající se z prvků (*ius possidendi, ius utendi et fruendi a ius abutendi*). Tato romanistická triáda není vyčerpávající, v české právní vědě se tak objevují zmínky především o následujících vlastnických oprávněních:

- (i) Právo věc držet (*ius possidendi*)
- (ii) Právo věc užívat (*ius utendi*)

- (iii) Právo přisvojovat si plody a užitky (*ius fruendi*)
- (iv) Právo s věcí nakládat (*ius disponendi*)
- (v) Právo věc opustit (*ius dereliquendi*)
- (vi) Právo působit na věc, měnit ji, či dokonce zničit (*ius abutendi*)
- (vii) Právo zabránit jiným osobám v užívání věci patřící do vlastnictví a jiném působením na ni (*ius exclusionis*)

Stěžejním vlastnickým oprávněním pro nabytí od neoprávněného je právo s věcí nakládat (*ius disponendi*). Je však nutno na tomto místě uvést, že právo s věcí nakládat skýtá dvě roviny chápání. Již Knapp rozlišoval mezi *ius disponendi* v širším a užším slova smyslu. Zatímco v širším pojetí značilo souhrn všech subjektivních práv vlastníka k předmětu vlastnického práva, v užším slova smyslu znamenalo oprávnění k právním jednáním s věcí (zcizení věci, přenechání věci do užívání, realizování směnné hodnoty). Pro účely rozboru úpravy nabytí od neoprávněného v NOZ nás bude zajímat *ius disponendi* ve své užší podobě. Existence či neexistence této složky u převádějícího subjektu totiž rozhoduje o tom, zdali ji posoudíme jako osobu oprávněnou či neoprávněnou k převodu.

Dále je pro správné chápání vlastnického práva nutné oddělit tento termín od jemu podobných, proto si vymežeme vztah mezi pojmy „vlastnictví“ a „vlastnické právo“. Zatímco OZ tyto pojmy zaměňoval, NOZ mezi nimi již důkladně rozlišuje. Pojmem „vlastnické právo“ proto NOZ označuje subjektivní právo vlastníka k předmětu onoho subjektivního práva, „vlastnictvím“ rozumí dle § 1011 NOZ „vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné“. Vlastnictvím se tedy označuje předmět vlastnického práva (majetek, k němuž vlastníkovi svědčí vlastnické právo).

Mgr. Lukáš Dořičák

[DOHNAL PERTOT SLANINA, advokátní kancelář](#)
OLOMOUC | PRAHA | HRADEC KRÁLOVÉ | LETOHRAD

Palackého 75/21
779 00 Olomouc

Prvního pluku 347/12a
186 00 Praha 8

Komenského 266/3
500 03 Hradec Králové

Václavské náměstí 76
561 51 Letohrad

Tel.: +420 587 407 086
e-mail: info@akdps.cz

- [1]HAVLAN, Petr. Veřejné vlastnictví v právu a společnosti. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 10.
- [2]SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář. 3. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 137.
- [3]PETR, Bohuslav. Nabývání vlastnictví originárním způsobem. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 4; srov. ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan. Občanské právo hmotné. 5. jubilejní aktualiz. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 284.
- [4]ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012, s. 439.
- [5]ELIÁŠ, Karel. Aniž křičte, že Vám stavbu bořím. Právní rozhledy, 2006, roč. 14, č. 8, s. 292 - 294.
- [6]ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník..., s. 440
- [7]Srov. § 123 OZ.
- [8]ELIÁŠ, Karel. Vlastnické právo. Paradigmata českého pojetí pod zkušebním kamenem kontinentální právní kultury. Právní rozhledy, 2005, roč. 13, č. 22, s. 809.
- [9]RANDA, Antonín. Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém. 7. nezměněné vydání. Praha: Česká akademie pro vědy, slovesnost a umění, 1922, s. 1 - 3.
- [10]ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník..., s. 439 - 440.
- [11]SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří a kol. Občanský zákoník III..., s. 138.
- [12]ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník..., s. 440.
- [13]PETR, Bohuslav. Nabývání vlastnictví..., s. 4.
- [14]SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří a kol. Občanský zákoník III..., s. 137 a 141.
- [15]KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin. Římské právo: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty právnických fakult. 1. vydání. Praha: Panorama, 1990, s. 199.
- [16]PETR, Bohuslav. Nabývání vlastnictví..., s. 4.
- [17]ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník..., s. 440.
- [18]KNAPP, Viktor a kol. Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I. 1. vydání. Praha: Orbis, 1953, s. 177.
- [19]Např. § 132 a § 133 OZ.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)